

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 36.

Lýsingarprísir fyrri þeltir: 30 oyr. á forsiðuni,
20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórríslýsingum fest
avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 5. september 1933.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið
verður bílagt á posthúsinum, brevsværnarðum
og skrivstovuni. Telf. 143.

7. árg.

TEY GOMLU okkara politisku partaflokkar.

Ein navngivin eldri borgari í Havn skrivar í hesum blaði eina grein um ellisrentulógina og lógting okkara. Ein skuldi trúð, at øll vóru á einum máli um, at ein tilfík lóg er í hægsta grad neyðturvulig — hvat eisini er sagt í hesum blaði — og at bert eitt er at finnaft, og tað er: at ellisrentan, sum tey gomlu fán, er ov lítil.

Hetta tykist eisini okkara býráði, sum tí hevur sent eina umsókn til ríkisstýrið um at fáa lógina broytt, so at rentan verður nakað hægð. — Til alla ólúkku skal ein tilfík umsókn ganga ígjøgnum lógtingið, og tann víðferð, hon fekk har, prógvar ólúkkuna.

Vit loyva okkum at spyrja, — ja, tað ljóðar kanska nakað groft: »Hvat í hesi víðu verð rakar tað lógtingið, hvat Havnar býráð ætlar at gera við sínar egnu pengar? Hvat hava lógtingsmenn, t. d. av bygd, at gera við at mótmæla eini tilfíkari umsókn?» Og soleiðis spyr mangur maður her í Havn.

Framsøgumaðurin hjá lógtingsins sambandsflokk, O. Joensen, talar hart at hesi umsókn og unnar henni legu í pappirskurvini. Og har situr ein býráðslimur úr Havn á tingi og ger ikki alt, ið gerast kann fyrri, at ikki henda umsókn, tá hon kemur á ting, fær eina tilfíka víðferð. — Tað er hansara for..... plikt at gera alt, sum moguligt er, til gagn fyrri hetta mál, hann skal gera tað! — Men samband er nú einaferð samband, hvat skal væntast har!

Sjálvstýrisflokkurin, sum vit einaferð í okkara óvitsku hugsadu var ein flokkur, ið virkaði fyrri framsigli, ein demokratiskur flokkur, letur hesa sak verða sligna niður, letur ein av sínum flokksmonnum mótmæla øllum, sum eitur ellisrenta, *uttan harðliga at finnaft at hesum mótmæli!* Veit hesin flokkur tá ikki, at slíkur atburður er ein nagli, hann ger til sína egnu líkissku?

Nær kemur tann stund, tá sjálvstýrisflokkurin lærir, at nú er liðugt við at sveima uppi í luftini? Nú má hann sleppa sær niður á jorð! nú er tann stundin komin, at hann má ansa sær, so grundin ikki fer undan honum, og hann søkkur! Tann stund, tá hitt almenna fólkid fær eyguni upp og sær, at hesin flokkur ikki er teirra

flokkur, tann stuðul, tað kann líta á, er áti við honum, og aðrir taka ræðið. Tann tíð má koma, tá fólk okkara ikki longur livir av orðum, orðum og aftur orðum!

Sjálvstýrisflokkurin má ikki verða við at lata teir fara orðið, ið ikki eru fólksins menn, og sum ikki hava hjartalð á rættum staði, tí á lógtingi mugu ongir aðrir interessur koma til orða enn fólksins! Tey gomlu mugu livgast, og hava vit eina lóg, sum vil tað, skulu vit ikki »kritiserast» hana men virka fyrri at gera hana betri og betri. — Maður ella menn, hvors inn-tokur teljast í túsundum hava ikki loyvi til at nevna **nokur fá** hundrad at vera nóg mikil ella ov nóg, tað er so skammuligt, at orð ikki finnaft fyrri tí!

Ansíð tykkum, at tit ikki spennu bogan so hart, at hann brestur aftur í andlitid á tykkum! Tilfíkt er hent fyrr.

Sagt er, at ikki stendur betur til her á landi, enn at eisini sambandsflokkurin fer at royna at ansa sær! So sigst at vera vorðið, at hann er ein *»Kolos paa Lerfodder»!* Slá beinini undan honum, og hann liggur skeltur fram eftir rommum — og hvat sært tá? Tómt, pára innanholað!

Tey demokratiskku uppskot, sum eru komin inn á ting í ár, og sum vit vita ríkisstýrið vil fremja, skulu tit ikki kasta aftur. Tí gera tit tað og hin danski statskassin so verður latin aftur og lós sett fyrri — tá liggur sambandið har! Tað verður eins og sjóðregil, tá sól stigur úr kavi, bara breiðageislin liggur eftir, um ikki »Forudsætningerne» er tilstæð, so eisini hann er burtur!

Í hvussu er, gerið tit ikki tá vanlúkku og skomm fyrri tykkum allar, tit lógtingsmenn, at tit gera tað, at umsóknin, víðvikandi broyting av ellisrentulógini, frá Havnar býráðstýri fellur fyrri bakka!

Tuberklasjúkan.

Millum tær nógva sóttir, ið herja og hava herjað mannaættina, er ivaaleyst tuberkulósittin, *»bróstsjúkan»*, ein hin versta. Hon hevur týnt væl út millum menniskjuni og hevur lagt heilar ættir í oyði.

Tað er stutt síðani, at spírín, tað livandi kykt, sum er atvoldin í hesi ræðuligu, oyðandu sjúku, varð funnin, og síðan hava vit-skapsmenn, lærdir granskarar í mongum londum, sett sær tað stóra mál at finna ráð móti sóttini. Hin týski vitskapsmaðurin

dr. Robert Koch, sum fann sóttarspírín helt seg hava funnið ráðini móti sóttini, men tað sýndi seg at vera eitt mistak. Tá hevur tað »medicinid» hann fann, »tuberkulin», og sum hann hugsaði skuldi leikja sjúkuna, sýnt seg at hava stóran týðning á annan hátt hesi sjúku víðvikandi.

Hesir nógvu granskarar hava sett upp ymsar hugsanir, Teorier, víðvikandi máttan at koma sjúkuna, og hvussu hon smittar, men heilt á samt eru teir ikki komnir enn. Sjúkrahús og heilsubótarhús, sanatorier, eru bygd — *uppi á høgum fjøllum*, tí hin kalda, lætta luftin skuldi verða heilsugevandi og drepanði fyrri sjúkuna, *ella niðri á tættu landinum* har skógir eru, tí tey sjúku treingja til lýtku, og skógluftin er góð fyrri tey. Ymsk hevur hugsanin verið, sum sagt, og er tað enn. Víðvikandi smittu, so hava menn verið eins ójavnir í hugsan um hana og víðvikandi luft og hita fyrri tey sjúku; tá eitt vóru teir yvirhøvur á einum máli um, og tað var at sjúkan tykist at liggja í ættini og í húsum og á tann hátt kundi oyða alt húsið. Eisini vóru teir samdir um, at hon kundi beinleiðis flytast frá manni til manns t.d. við at fleiri nýttu sama ílat ella sum mangan varð gjørt, somu pípu!

Eitt annað var, ið allir settu fram sum ein avgjordan sann-leika, ein hin versta smittu-kelda var mjólk og neytakjót um tey ikki vóru gjørd óskaðilg við kók ella tað, tey rópa *»pasteuriseri»*. — — — — — Tá hevur ein danskur lækni C. Engelbreth sett fram sína hugsun um, hvussu tað hongur saman við tuberkulósini og hvussu hon smittar, og hann vinnur fram til nakað heilt nýtt.

Um ta bók, hann hevur skrivað og har hann setur sína hugsan fram, skrivar »Social-Demokraten»:

Smittar Lungetuberkulose kun ved Kys.

Læge C. Engelbreth fremsætter en opsigtsvækkende Teori.

Er Mælkekontrollen en Misforstaaelse?

Den kendte Dermatolog (Læge i Hudsygdomme) C. Engelbreth har paa Axel Andersen Forlag udsendt en Bog om Menneske-Tuberkulosen og fremsætter heri nogle Teorier specielt om Lungetuberkulosens Spredning og Helbredelse, som er egnet til at vække den allerstørste Opmærksomhed.

I Bogens første Halvdel beskæftiger Forfatteren sig med Spørgsmaalet om, hvorledes Tu-

berkulose-Smitten overføres, og her forkaster han helt den rædende Teori om Stovsmitte og Draabesmitte til Fordel for sin egen Teori, der gaar ud paa, at Lungetuberkulosens Overføring er nøje knyttet til det erotiske Kys mellem en Syg og en Rask.

Som Bevis for denne Teori henviser han bl.a. til den Kendsgerning, at Sygdommen optræder i Ungdomsaarene fra Konsmodningen til det 35. Aar, medens det er meget sjældent, at Born smittes i Tiden fra Skolealderens Indtræden til Pubertetsperioden en Tid, hvor de netop færdes udenfor Hjemmet og altsaa skulde være særlig udsat for Inhalations-smitten. (Inhalation: Indånding).

Tuberkulosekurvens Lighed med Syfilis-kurven.

— Hvorfor er det netop de unge Mennesker der gaar og indhalerer TB gennem Støv og Draaber? skriver Læge Engelbreth. Hvis disse Teorier var rigtige, skulde man vente at finde Lungetuberkulosen temmelig ligelig fordelt over alle Aldersklasser. Hvorfor netop Ungdommen? Ud fra Inhalations-læren er det en Gaade.

Dernæst paaviser Forfatteren, at Ungdomstuberkulosen har nøjagtigt samme Kurve som Syfilis. De to Sygdomme stiger med samme Hast og har begge Maksimum i Alderen 20—25 Aar, for derefter at falde jævnt med senere Aldersklasser. Nu er Syfilis-kurven kendt i sin Oprindelse den skyldes en erotisk Kontakt-infektion. Er der da en Analogi hertil ved Tuberkulosen? Deter der, og den er let at paavise, skriver Forfatteren.

Op han fortsætter: »Den erotiske Kontakt, som Kilden til Lungetuberkulosens Spredning er det blandt den moderne Ungdom graserende Kysseri. Ingen vil benægte, at Kys fra en bacillær Ftisiker (Tuberkulose-Patient med afsondrende Lungesaar) er uhyre smittefarligt. Naar man betænker, hvilken Bacilmasse en bacillær Ftisiker kan huse i sin Mundhule, hvad man jo har gode Beviser for i Flügges Forsøg og i Omskærings-tuberkulosen, er det en given Sag, at Kys fra en saadan Mund er en ret sikker Overførelses-maade af TB.» — — — — — Naar man dernæst betænker, at Ftisikere ofte ser helt sunde ud, at mange gaar med en bacillær Lungetuberkulose i længere Tid uden at aue det, og at Kys hører til de »uskyldige Fornøjelser», som gerne indrømmes Ungdommen, er det ganske ligetil, at denne saa almindelige erotiske Kontakt maa og skal blive Sprednings-

faktoren for Ungdomstuberku-losen».

Nedgangen i Dødeligheden skyldes Ismejeriernes Opkomst.

Det næste Afsnit af Læge Engelbreth's Bog er næsten endnu mere opsigtsvækkende, idet han heri hævder, at Menneske-Tuberkulosen kan udryddes med Vaccination i Munden med tuberkulos Mælk. Som Støttepunkt herfor anfører han bl. a., at Aarsagen til Nedgangen i Tuberkulosens Dødelighed i de civiliserede Stater skriver sig fra Ismejeriernes Opkomst. Han mener altsaa, at der gennem de bevarede Baciller i Mælken gives Befolkningen en naturlig Vaccination mod Sygdommen. Naar nemlig indtil 95 pCt. af voksne Mennesker reagerer positivt over Tuberkuloseproven, betyder det ikke siger han, at vi allesammen er tuberkulose, men at der lige omvendt i Befolkningen findes en almindelig udbredt Uimodtagelighed, som er opstaaet ved lette, symptomløse infektioner med Kvægtuberkulose-Baciller fra det almindelige Næringsmiddel Mælkevaccine.

Op saa hedder det: Man kan altsaa slaa Ungdomstuberkulosen med dens 50,000 farlige Infektioner for Alderen 15—35 Aar ned ved at vaccinere 30,000 unge Mænd og Kvinder, naar de er 15 Aar.

Tað er sjálvsagt, at ein hugsan sum henda, ið kollveltur so nóg av tí, sum allir hava verið á einum máli um, má móta mótsøðu, og her skrivar »Social-Demokraten»:

Skarp Afvisning.

Paa tværs af Mælkekontrollen og al Hygiejne.

Det maa indrømmes, at disse Teorier vil vende op og ned paa hele Samfundets Stilling til den farlige og ondartede Lungetuberkulose, hvis de holder Stik og vi har derfor gjort Forsøg paa at afseke nogle kendte Tuberkulose-Specialister, deres Mening om Læge Engelbreth's Resultater.

Da ingen imidlertid endnu kendte Bogen og dens Bevisførelse, var der almindelig Ulyst til at udtale sig allerede nu. Det lykkedes dog at faa en af vore fineste Tuberkulose-Eksperter til at give Kommentarer paa den Betingelse, at hans Navn maatte være uanvænt.

— Selvfølgelig spredes Tuberkulose ved Kys, udtaler han: men fuldstændig at ville gøre det af med Inhalations-spredningen anser jeg for en meget farlig Historie. Henvisningen til Tuber-